

**MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA****Lausunto 23/1996 vp****Hallituksen esitys 148/1996 vp***Hallintovaliokokunnalle*

Eduskunta on lähettäessään 11 päivänä loka-kuuta 1996 hallituksen esityksen 148/1996 vp valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi hallintovaliokokuntaan valmistelevalti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa hallintovaliokokunnalle.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina hallitusneuvos Ritva Viljanen sisäasiainministeriöstä, osastopäällikkö Timo Kotkasaari, talousjohtaja Hannele Laihonon, ylitarkastaja Helena Serén, ylitarkastaja Leena Tenhola ja kalatalousylitarkastaja Kari Airaksinen maa- ja metsätalousministeriöstä, johtaja Olli-Pekka Väänänen Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitosta, lakimies Helena Ålgars Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, maakuntajohtaja Hannes Kemppainen Kainuun liitosta, aluejohtaja Esko Tikka Kera Oy:stä, lakimies Leena Ahtola Satakunnan maaseutuelinkeinopiiristä, johtaja Antti Koskimäki Hämeen metsäkeskuksesta ja johtaja Marketta Ahtiainen Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksesta.

**Hallituksen esitys**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lääninhallituslaki ja laki työvoima- ja elinkeinokeskuksesta. Mainittujen lakien antaminen edellyttää eräiden muiden lakien teknistä tarkistamista.

Lääninhallituksia kehitetään alueensa yleisinä hallinto- ja turvallisuustehtävistä vastaavina viranomaisina. Tavoitteena on koota ihmisten ja olosuhteiden turvallisuuteen liittyvät asiat mahdollisimman laajasti samaan viranomaiseen, lääninhallitukseen. Työsuojelupiirien työsuojeletoimistot ehdotetaan yhdistettäväksi lääninhallitukseen. Koska työsuojelehallinnon tehtävien hoitaminen vaatii itsenäistä ja riippumatonta asemaa, työsuojelehallinto ehdotetaan säädettäväksi itsenäiseksi osaksi lääninhallitusta.

Lääninhallituksen nykyiset ja ehdotetut uudet tehtävät eivät edellytä enää niin tiheää aluejao- tusta kuin aikaisemmin. Läänijakoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että läänien määrä vähenisi manner-Suomessa yhdestätoista viiteen.

Elinkeinojen ja työvoima-asioiden alueellista edistämistä varten ehdotetaan perustettavaksi työvoima- ja elinkeinokeskukset. Keskuksia on tarkoitus perustaa 13. Keskus olisi uusi aluevi- ranomainen, johon koottaisiin nykyiset kauppa- ja teollisuusministeriön alaiset KTM yrityspalve- lun piiritoimistot, Teknologian kehittämisskes- kuksen kotimaan yksiköt, Valtiontakuukeskus- sen aluetoimistot, Suomen Ulkomaankauppaliiton alueyksiköt, työministeriön alaiset työvoi- mapiirien toimistot sekä maa- ja metsätalousmi- nisteriön alaiset maaseutuelinkeinopiirit.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten ohjauksesta vastaisivat omalla toimialallaan maa- ja metsäta- lousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä työministeriö. Kauppa- ja teollisuusministe- riö vastaisi lisäksi keskustun yleishallinnollisesta johtamisesta. Keskuksia johtaisivat valtioneu- voston nimittämät johtajat, jotka on tarkoitus nimittää viiden vuoden määräajaksi.

Työvoima- ja elinkeinokeskus hoitaisi elinkei- notoiminnan ja työvoimahallinnon alueellisia kehittämis-, rahoitus- ja koulutustehtäviä. Sen tehtäviin kuuluisi lisäksi eräitä erikseen säädetty- jä valvonta- ja tarkastustoimintoja. Keskus edis- täisi ja tukisi alueensa kehittämistä. Uuden viras- ton kautta ohjautuisi valtaosa valtion talousar- viossa merkityistä aluekehitysvaroista.

Keskusten perustaminen parantaisi yritysten ja niiden toimintaedellytysten kehittämistä ja helpottaisi työllisyyden hoitoa, kun nyt eri sekto- reilla tehtävät päätökset saataisiin palvelemaan samaa päämäärää. Uudistuksen tavoitteena on yhdensuuntaistaa valtion alueellista elinkeino- elämää ja työvoimapolitiikkaa koskevaa päätök- sentekoa. Se olisi nykyistä yhdensuuntaisempaa, kun päätöksistä vastaisi vain yksi viranomainen.

Nykytilanteeseen verrattuna saataisiin aikaan myös toiminnan laadullista kehittämistä, kun asiakasrekisterit, muut tietopohjat ja yritystutkimukset palvelisivat kaikkea uusien työpaikkojen synnyttämistä ja aluetason elinkeinoja koskevaa päätöksentekoa. Yrittäjän kannalta uudistus helpottaisi asiointia, kun valtion alueelliset yrityspalvelut saisi samasta paikasta. Nykyisin palvelut jakaantuvat paitsi eri viranomaisien välillä, myös eräissä tapauksissa eri kaupunkeihin. Uudistuksella varmistettaisiin yrityksiä koskevien asioiden yhdenmukainen käsittely.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 1997. Työsuojelupii-rien työsuojelutoimistoja koskevilta osin säännökset ehdotetaan kuitenkin tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

### **Valiokunnan kannanotot**

Valiokunta rajaa kannanottonsa koskemaan oman toimialansa aluehallintoa.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että Euroopan unionin jäsenyys merkitsee maatalouden ja koko elintarvikesektorin kilpailutilanteen muutosta. Maatalouden työpaikkojen on arvioitu edelleen voimakkaasti vähenevän ja tuotettuja raaka-aineita jalostavan ja tuotantopanoksia valmistavien yritysten joutuvan sopeutumaan sisämarkkinoiden koventuvaan kilpailuun. Muutos johtaa voimakkaaseen uudistumistarpeeseen niin alkutuotannossa, maaseudun muissa elinkeinoissa kuin myös näihin perustavassa jalostuksessa ja markkinoinnissa.

Esityksen perusteluissa todetaan edelleen, että maaseudun selviytyminen muuttuneesta tilanteesta, muun muassa elinkeinojen monipuolistamisesta ja tuotannon asiakas- ja markkinalähtöisyydestä, edellyttää nykyistä laaja-alaisempia ja joustavampia ratkaisuja. Tavoitteena tulee olla aikaisempaa monipuolisempien palvelujen tarjoaminen maatalousyrittäjille. Myös maaseudulla on painotettava korkealaatuisten vientituotteiden kehittämistä ja markkinointia. Maatalouden ja kalatalouden asiakkaille tulee voida tarjota uudentyyppisiä vienti-, koulutus- ja markkinapalveluja. Maaseudun ongelmien eräänä ratkaisuna on pidetty "yhden luukun" periaatetta, yritystukia myöntävien organisaatioiden toiminnallista ja tarvittaessa myös hallinnollista yhdistämistä. Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää, että työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet siirtää

luonnon virkistyskäyttöön liittyvät asiat kuten virkistyskalastus ympäristöhallintoon.

Esityksellä pyritään sen perustelujen mukaan yritystoiminnan edistämiseen ja työllisyyden hoidon helpottamiseen, kun nykyisin kolmella hallinnonalalla tehtävät päätökset saadaan palvelemaan samoja päämääriä. Viranomaisien yhden-suuntaisilla toimilla ja eri asiantuntemusten yhdistämisellä voidaan aikaisempaa paremmin edistää uusien pysyvien työpaikkojen syntymistä. Tavoitteena on myös muutoin yhdensuuntaistaa maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työministeriön elinkeino- ja työvoimapolitiikkaan kohdistuvia toimia.

Valiokunta toteaa, että se tukee pyrkimyksiä elinkeinopoliittisten toimenpiteiden nykyistä koordinoitumpaan järjestämiseen. Valiokunta pitää myös hyvänä esityksen yleistä tavoitetta luoda tehtävien edellyttämä, selväpiirteinen, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottava aluehallinto.

Esityksessä ehdotetaan, että elinkeinojen ja työvoima-asioiden alueellista edistämistä varten perustettaisiin työvoima- ja elinkeinokeskukset. Keskus olisi uusi alueviranomainen, johon koottaisiin muun muassa maa- ja metsätalousministeriön alaiset maaseutuelinkeinopiirit. Työvoima- ja elinkeinokeskusten ohjauksesta vastaisivat omalla toimialallaan maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä työministeriö. Asianomaisen ministeriön nimittämä osastopäällikkö vastaisi keskuksen hoitamasta kyseisen hallinnonalan toiminnasta. Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaisi keskusten yleishallinnollisesta johtamisesta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisten maaseutuelinkeinopiirien henkilöstön työpanoksesta runsaat 80 prosenttia kohdistuu maatalouteen, runsaat 10 prosenttia kalatalouteen ja vajaat 10 prosenttia maaseudun kehittämiseen. Valtaosa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toimeenpanosta tahtuu maaseutuelinkeinopiireissä.

Valiokunta toteaa, että tällä hetkellä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämä yhtenäinen hallintokokonaisuus koostuu maa- ja metsätalousministeriöstä, maaseutuelinkeinopiireistä ja kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisista sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta, joka tukee edellä mainittujen yksiköiden toimintaa. Tämän ohella EU:n yhteinen maatalouspolitiikka ja kalastuspolitiikka sekä niitä koskevat EU-säädökset koskevat

varsinaisten täytäntöönpanotehtävien lisäksi myös niiden edellyttämää maksuliikennettä, kirjanpitoa, valvontaa, tietojenkäsittelyä ja rekisterinpitoa. Edellä esitetystä ilmenee, että asianomaisen ministeriön nimittämä osastopäällikkö vastaisi keskuksen hoitamasta kyseisen hallinnonalan toiminnasta. Valiokunta pitää tärkeänä, että työvoima- ja elinkeinokeskuksia perustettaessa eri hallintotasojen väliset ohjaus-, johto- ja vastuusuhteet organisoituvat niin selkeästi, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan edellyttämä yhtenäinen hallintokokonaisuus säilyy.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maaseutuelinkeinopiirien keskeisiä yhteistyöviranomaisia ovat metsätalouden hallinto, kehitys- aluerahasto (Kera), ympäristöhallinto ja ympäristökeskukset sekä sidosryhmänä maatalouden neuvontajärjestöt. Metsäkeskuksia, ympäristökeskuksia ja kehitys- aluerahastoa ei sisällytettäisi perustettaviin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin.

Valiokunnan saamasta selvityksestä on käynyt ilmi, että ympäristöhallinnon ja maaseutuelinkeinopiirien yhteistyö koostuu ennen muuta EU:n maataloutta koskevien tukipäätösten yhteisvalmistelusta ja näin ollen maaseudun ympäristökysymysten erään alueen hoidosta. Ympäristökeskusten rooli on asiantuntija-avun antamista lausuntoina sekä neuvonnan ja ohjauksen kautta. Valiokunta pitää tärkeänä, että ympäristökeskusten aluejako pohjautuu työvoima- ja elinkeinokeskusten aluejakoon, kuitenkin niin,

että ympäristökeskuksen alue voi käsittää useamman työvoima- ja elinkeinokeskuksen alueen. Valiokunta katsoo, että työvoima- ja elinkeinokeskuksia tulee perustaa noin 15.

Valiokunta toteaa, että metsätaloudella on keskeinen asema Suomen kansantaloudessa. Vaikka metsätalouden alueellinen merkitys maassamme vaihtelee, sillä on eräillä alueilla, kuten Kainuussa, hyvinkin merkittävä asema. Näillä alueilla taloudelliset kehityssuunnitelmat painottuvat voimakkaasti metsätalouden tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Valiokunta pitää maamme alueellisen elinkeinohallinnon järjestämisen kannalta tärkeänä, että selvitetään edellytykset metsäkeskusten sisällyttämiselle työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Järjestelyn tulee vahvistaa metsäkeskusten asemaa ottaen huomioon muun muassa metsälainsäädännössä asetettavat lisätehtävät. Kainuussa eri hallintotahojen välillä harjoitetaan jo tällä hetkellä menestyksellisesti yhteistyötä. Nyt selvityksen kohteeksi esitetyn hankkeen toteuttaminen lähentäisi niitä nykyisin metsäkeskuksille ja maaseutuelinkeinopiireille kuuluvia toimintoja, joilla on tärkeä sija maaseudun yritystoiminnassa. Samalla toteutuisi ainakin osittain ajatus "maa- ja metsätaloista".

Valiokunta esittää kunnioittavasti,

*että hallintovaliokunta mietintöään laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.*

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Timo Kalli /kesk, varapuheenjohtaja Kari Rajamäki /sd ja jäsenet Raimo Holopainen /sd, Minna Karhunen

/kok, Tapio Karjalainen /sd, Annikki Koistinen /kesk, Armas Komi /kesk, Jari Koskinen /kok, Esa Lahtela /sd, Tero Mölsä /kesk, Tuija Nurmi /kok sekä Erkki Pulliainen /vihr.

